

TÁJHASZNÁLATI MÓDOK VÁLTOZÁSAINAK HATÁSA A VÉDETT MADÁRFAJOK POPULÁCIÓJÁRA TÚRKEVE TÉRSÉGÉBEN

Sallai R. Benedek

természetvédelmi mérnök jelölt

KONZULENS:

Dr. Bihari Zoltán

egyetemi adjunktus

KONZULENS:

Monoki Ákos

természetvédelmi programvezető

I. DOLGOZATOM BEMUTATÁSA

- **Madárfaunisztika**
- **Bölcs tájhasználat** („Az értékfenntartó gazdálkodásnak tehát egyik legfontosabb alapeleme a tájhoz, a környezetéhez illeszkedő funkció, ágazati rendszer és intenzitási fok megtalálása, vagyis olyan földhasználati rendszer kialakítása, amely magából a környezetből, annak adottságaiból és korlátaiból fakad, ahhoz a lehető legjobban illeszkedik.” Ángyán József)
- **Hagyományos természetvédelem hatékonysága** („Célegyenesbe érkezett a MÉTA-program, Magyarország teljes területének aprólékos növényzeti feltérképezése. Az eddigi elemzések igazolják az elkészerítő képet: napról napra pusztul a magyar táj, hatvan év múlva a mai természetes növényzet háromnegyede eltűnik, az őshonos fajokat egyre jobban kiszorítják a tájidegen, főleg amerikai gyomok.” Népszabadság, 2006. május 30., Tornai Szabolcs)
- **Interdiszciplináris megközelítés szükségessége**
- **Tájhasználati modellprogramok létjogosultsága**

1. témafelvetés

- **Madárfaunisztikai állományváltozások a térségünkben**
- **A természetvédelmi állapotváltozások és a tájhasználati módok változásának kapcsolata**
- **Stratégiai kérdések**

2. irodalmi áttekintés

- néprajz
- **Herman Ottó és társai**
- a 80-as évek
- a 90-es évek

3. anyag és módszer

- madártani megfigyelések
- adatfeldolgozás

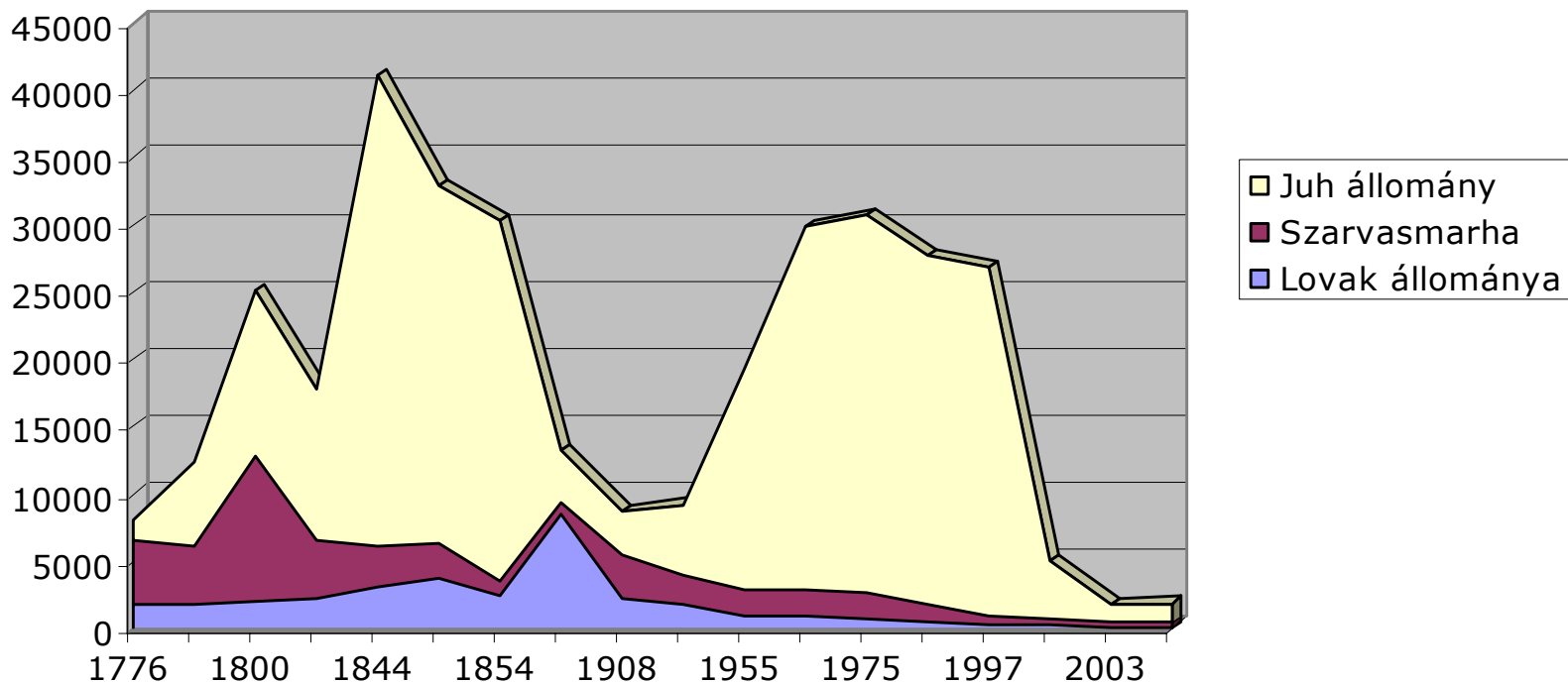
4. eredmények

- **Madárfaunisztikai adatok (198 faj megfigyelése)**
- **Állattartás áttekintése**
- **Indikátorfajok kiválasztásával az állattartás és a madárállomány-változások vizsgálata**
- **Tájhasználat jelentősége**
- **Stratégiai megállapítások**

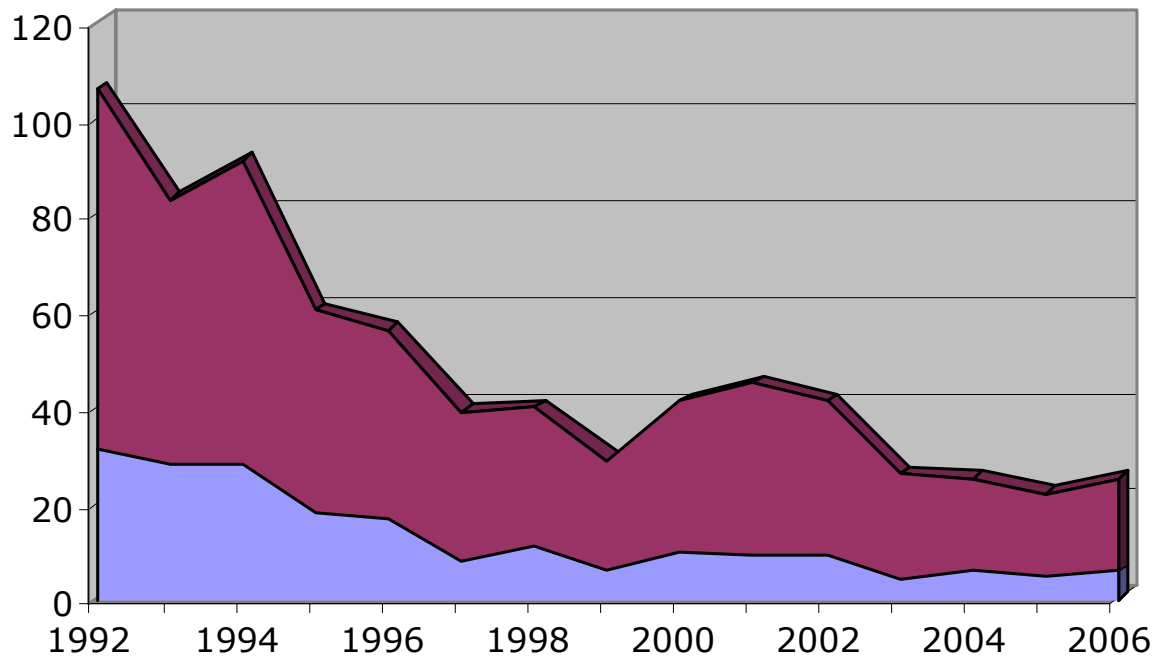
4. eredmények

Legelő állatállomány változása Túrkevéen (1776-2006)

4. eredmények

Kékvércse állomány nagyság

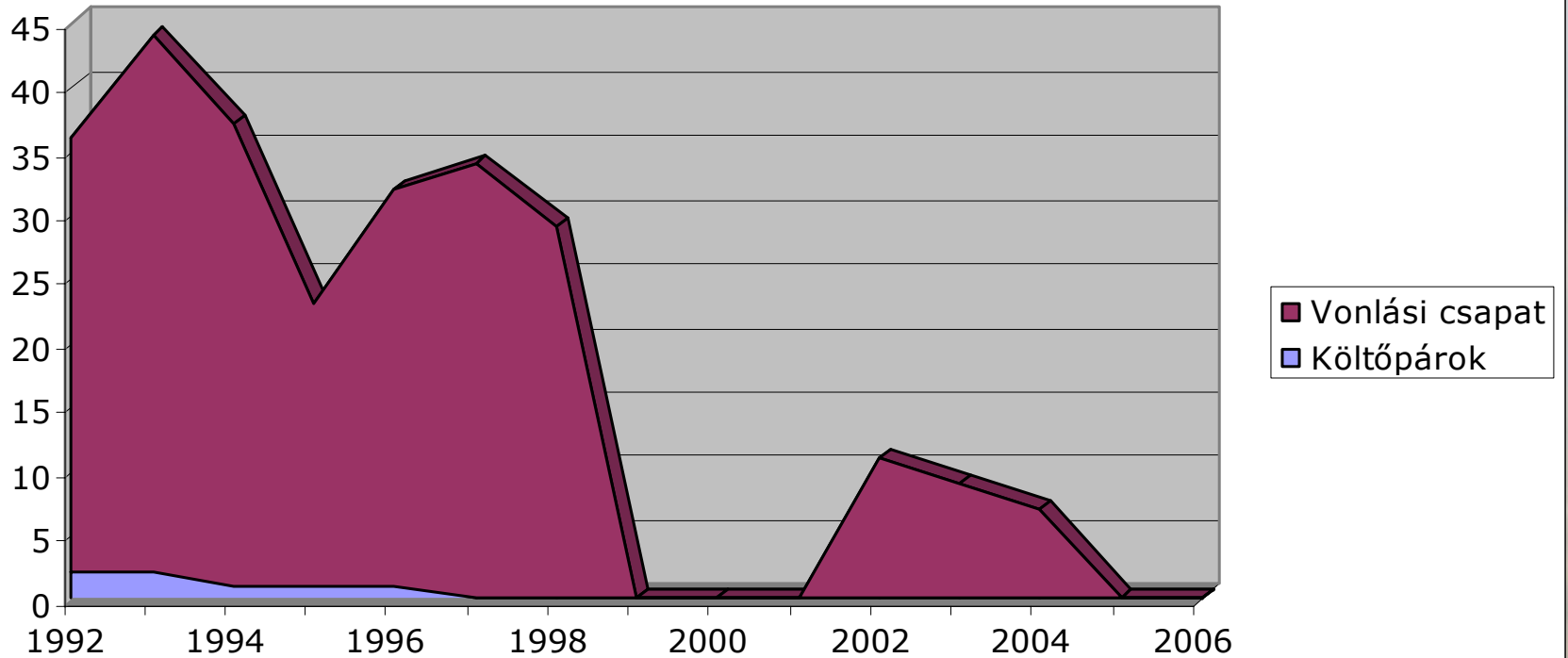

- Átlagos megfigyelt mennyiség költségi időben/hó
- Becsült költőpárok

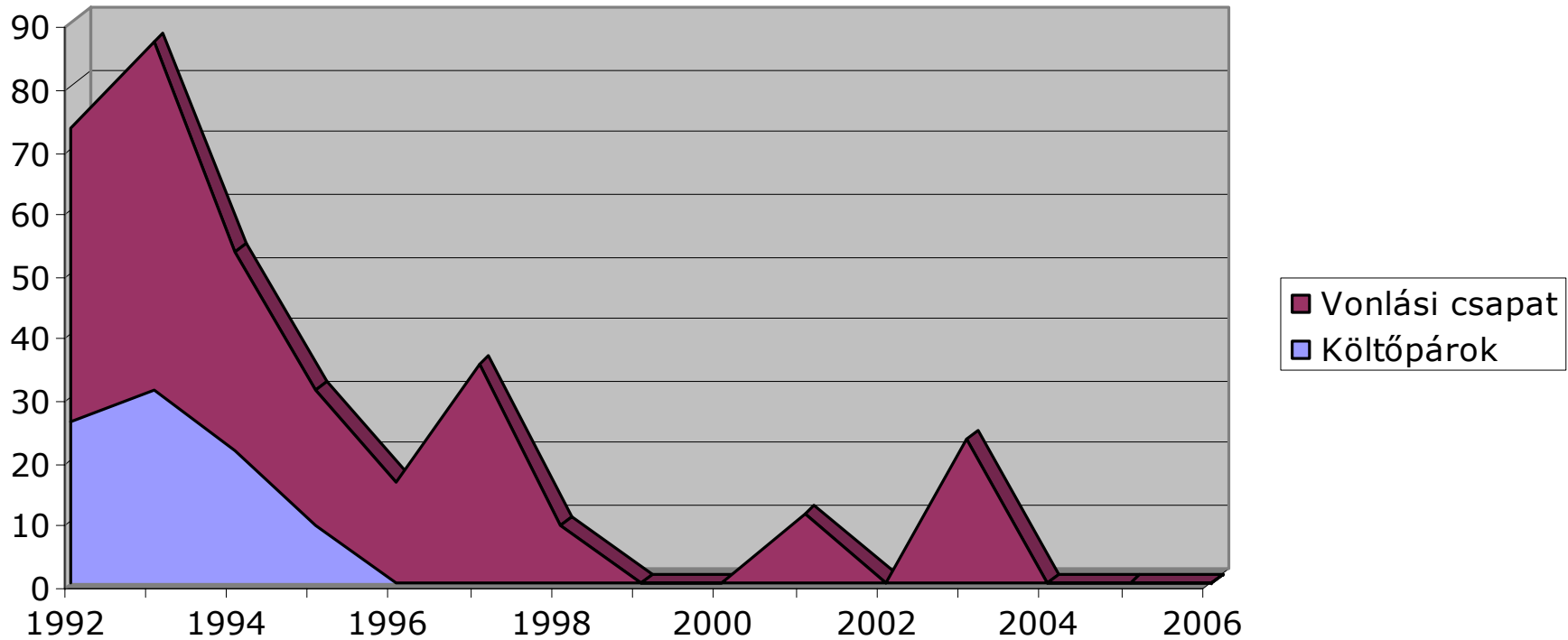
4. eredmények

Ugartyúk állományváltozása

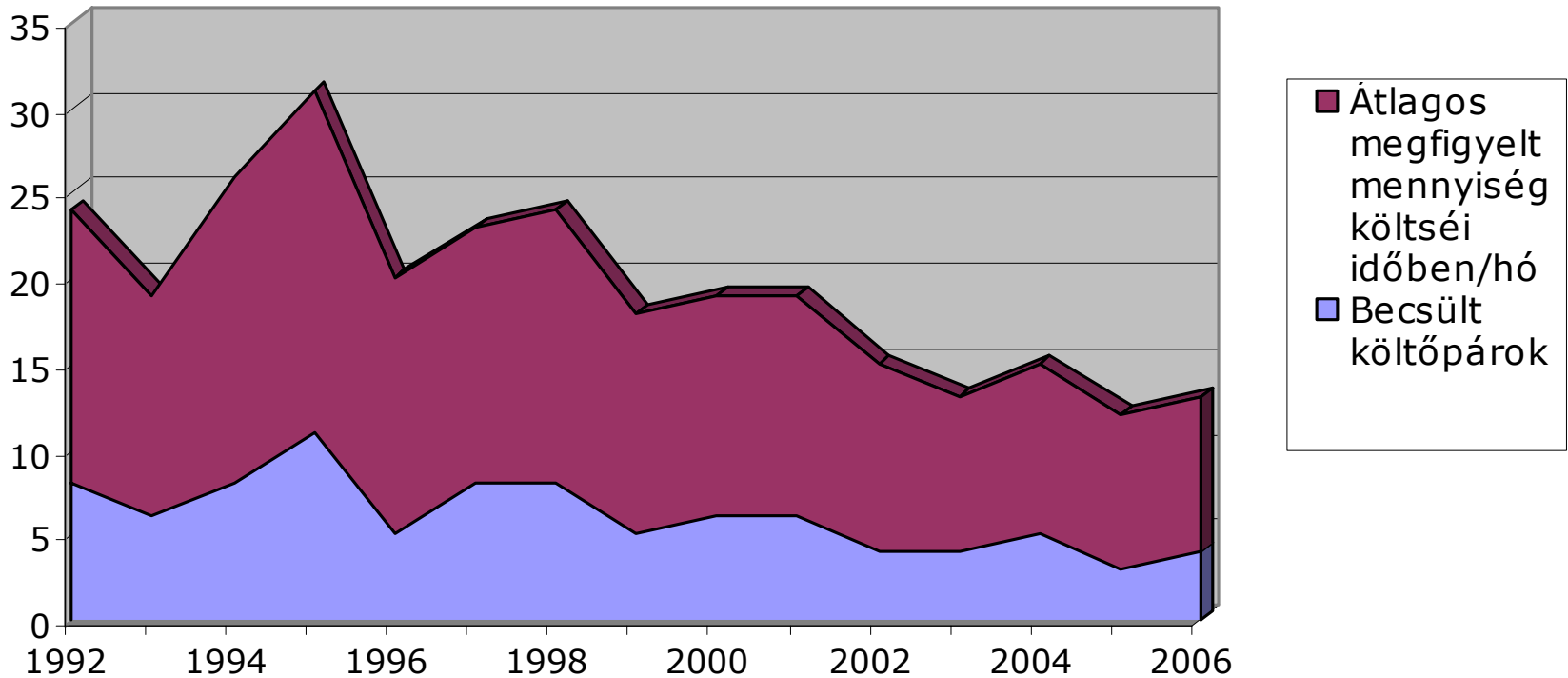
4. eredmények

Székicsér állományváltozása

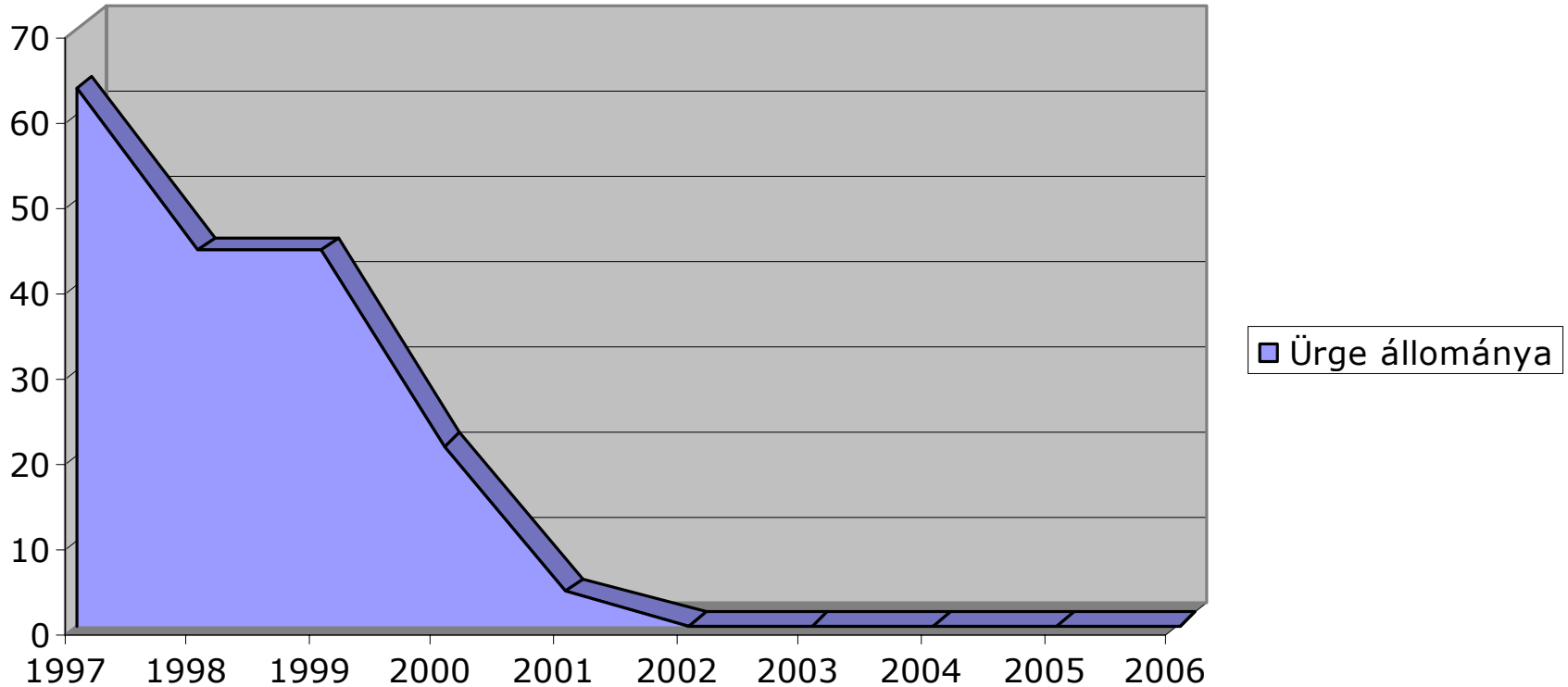
4. eredmények

Szalakóta becsült állomány nagysága

4. eredmények

Ürge állománya

5. következtetések

- Térségünk madárfaunisztikai állapota habár európai szinten mindenképp gazdag, és kifejezetten értékes, de ennek a természeti értékgazdagságnak az utóbbi tíz esztendőben az elszegényedését és degradálódását láthattuk.
- A vizsgálat során meggyőződésemmé vált, hogy amennyiben hatékonyan akarok fellépni a természetvédelmi szempontból értékesnek ítélt fajok állományának védelme érdekében, elsősorban nem csővégi megoldásokat kell alkalmaznom (pl. műfészek kihelyezést kékvércsének), hanem az állattartás visszaállítását kell ösztönöznöm úgy, hogy az emberek helyben maradását annak gazdasági oldala elősegítse.
- A természetvédelem első jelentős paradigmaváltása megtörtént, amikor a fajvédelmi törekvésekből átállt az élőhely komplexek védelmével az élőhelyvédelem jellegű természetvédelmi szemléletre. Ugyanakkor a legfontosabb paradigmaváltás még várat magára, hiszen nem a társadalmi folyamatokat orvosolja, hanem az azok következtében beálló okozatokat.
- A legnagyobb tanulság a szakdolgozatom készítése kapcsán egyértelműen az, hogy a természetvédelem sokszor nem képes saját tudását sem felhasználni ahhoz, hogy bölcs döntést hozzon, ezáltal egy kis ágazattá szűkíti magát. Ebben a szerepkörben pedig a gazdaság nyomásával, az éppen divatos fejlesztésekkel szemben (mint napjainkban az autópálya-építések) esélytelen marad.

6. összefoglalás

- Egyéni motivációm a kutatással az volt, hogy választ kapjak arra, hogy miként változott az elmúlt időszakban a lakóhelyem környékének madárfaunája, abból mely fajok alkalmasak természetvédelmi indikációs célokra, és hogy a szülőhelyem környékén zajló társadalmi folyamatok hatásai milyen természetvédelmi beavatkozásokat igényelnek, annak érdekében, hogy a folyamatok természetvédelmi szempontból kedvezőek legyenek.
- Eltűnt a Templom-zugból a város ménese, oda a város gulyája. A belvárosból a képviselőtestület gyakorlatilag határozattal tiltotta ki idegenforgalmi és más hasonló szempontok alapján az állattartást, így a gyerekkoromból jól ismert esti csordajárás megszűnt, ezzel az évszázadokon át városi legelőként használt helyi védett terület Pásztó-puszta is megindult az enyészet felé, ennek megfelelően felszámolták a tejcsernőket, és a termelőszövetkezeti időkben is folyamatosan húszezer fölötti juhállomány mára a város határaiban alig éri el az ezerötszázat.
- Dolgozatom példáját, mint modell értékű természetvédelmi szemléletet közelítik meg a tájhasználatot. Ennek a megközelítésnek az alapvető szempontja az, hogy holisztikus szemszögből, a természetvédelmi beavatkozásokat is teljes hatásukkal, teljes életciklusuk környezeti hatásaival vizsgálja, és a fenntartható fejlődés szemléletével annak társadalmi vonatkozásait és gazdasági hatásait is figyelembe veszi.

II. KÉRDÉSEK

- **Milyen konkrét módszert használt a madárközösség felmérésére?**
- **Milyen konkrét élőhelyeken végzett vizsgálatot?**
- **Milyen konkrét madárvédelmi formákat tart megvalósíthatónak a ténylegesen elkülöníthető habitatokban?**

1. módszerek

- **Megfigyelések ideje (hely és idő függő)**
- **Eszközök (felszerelés, módszerek)**
- **Határozás**
- **Dokumentáció**

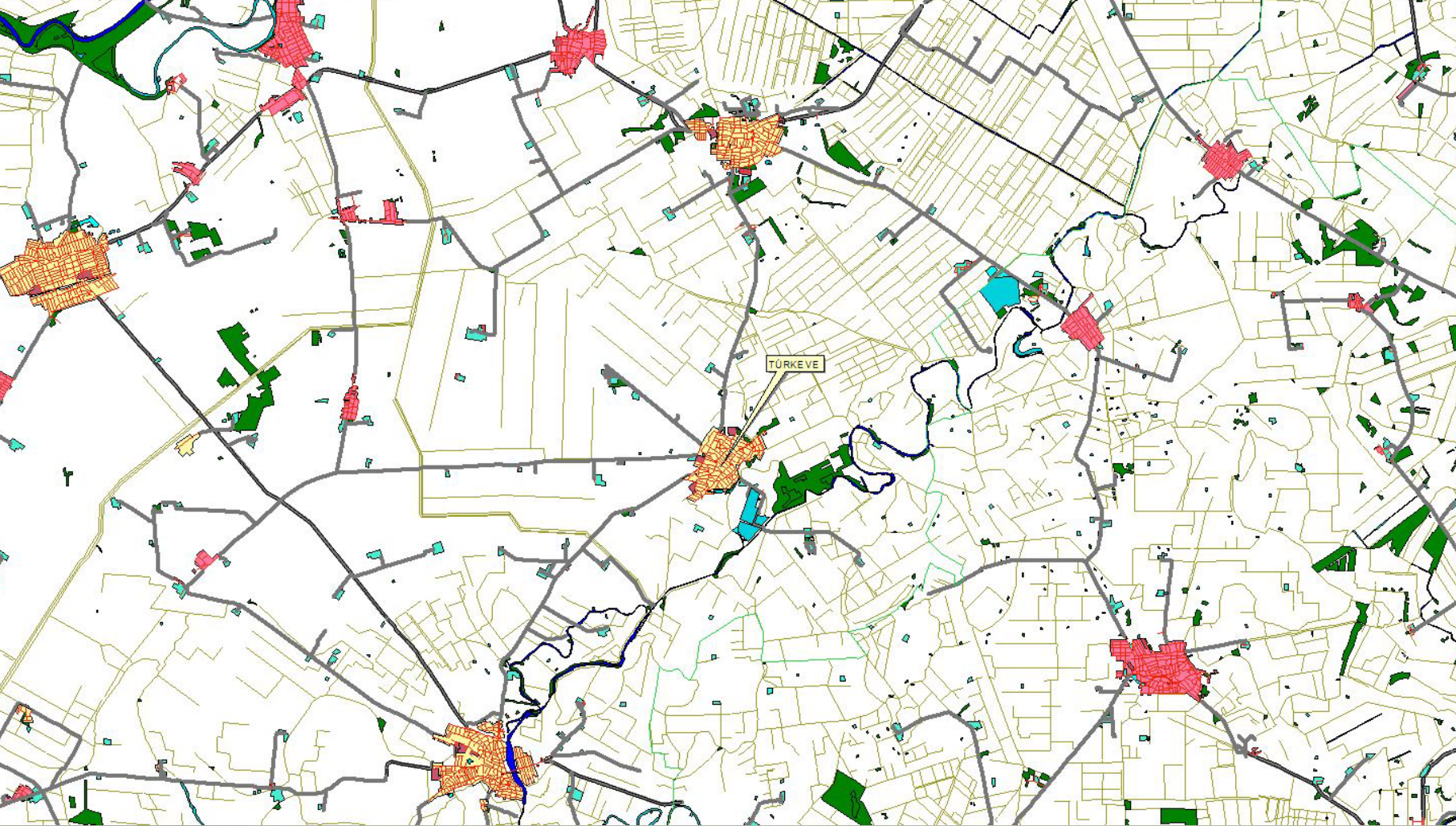

2. élőhelyek

- **Konkrét habitatok:**

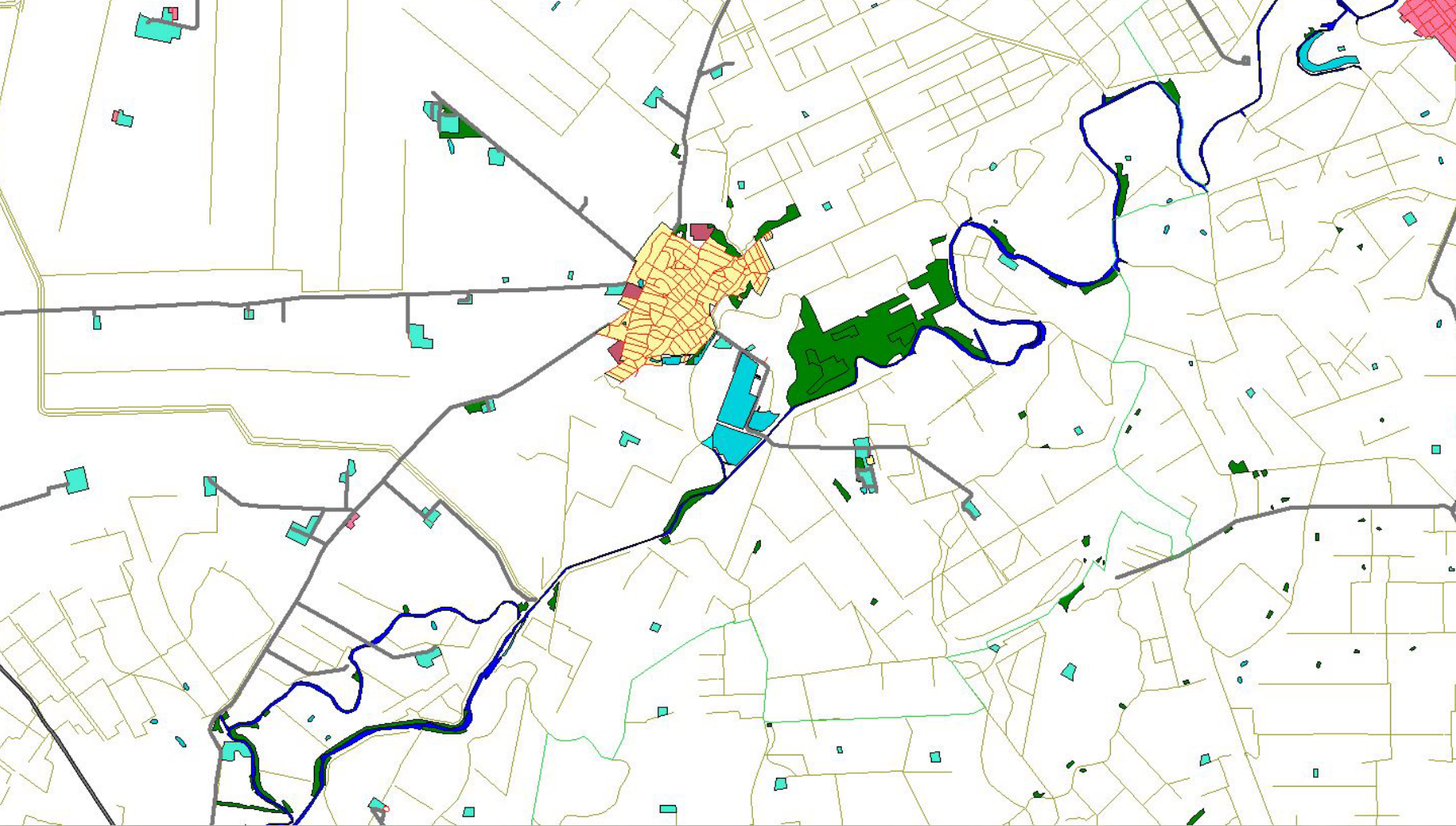
- **ürmös szikes puszta (*Artemisio-Festucetum pseudovinae*)**
- **nádasok (*Scirpo-Phragmiteum*)**
- **sóvirágos-ürmös szikfoknövényzet (*Limonio-Artemisietum santonici*)**
- **harmatkásás sziki rét (*Agrostio-Glycerietum poiformis*)**
- **fűz-nyár-éger ligeterdők (*Salicetum albae-fragilis*)**
- **tölgy-kőris-szil ligeterdők (*Auerco-Ulmetum hungaricum*)**
- **szikes mocsarak (*Bolboschoenetum maritimi*)**
- **sós sivatagi társulás (*Suaedetum maitimae; Salsoletum sodae*)**
- **vakszikifoltok (*Lepidio-Camphorosmetum*)**
- **a hernyópázsitos rétek (*Agrosti Beckmannietum*)**
- **nyíltvizet lakó (hidatofiton) társulások (*Lemno-Urticularietum, Myriophyllo-Potametum*)**

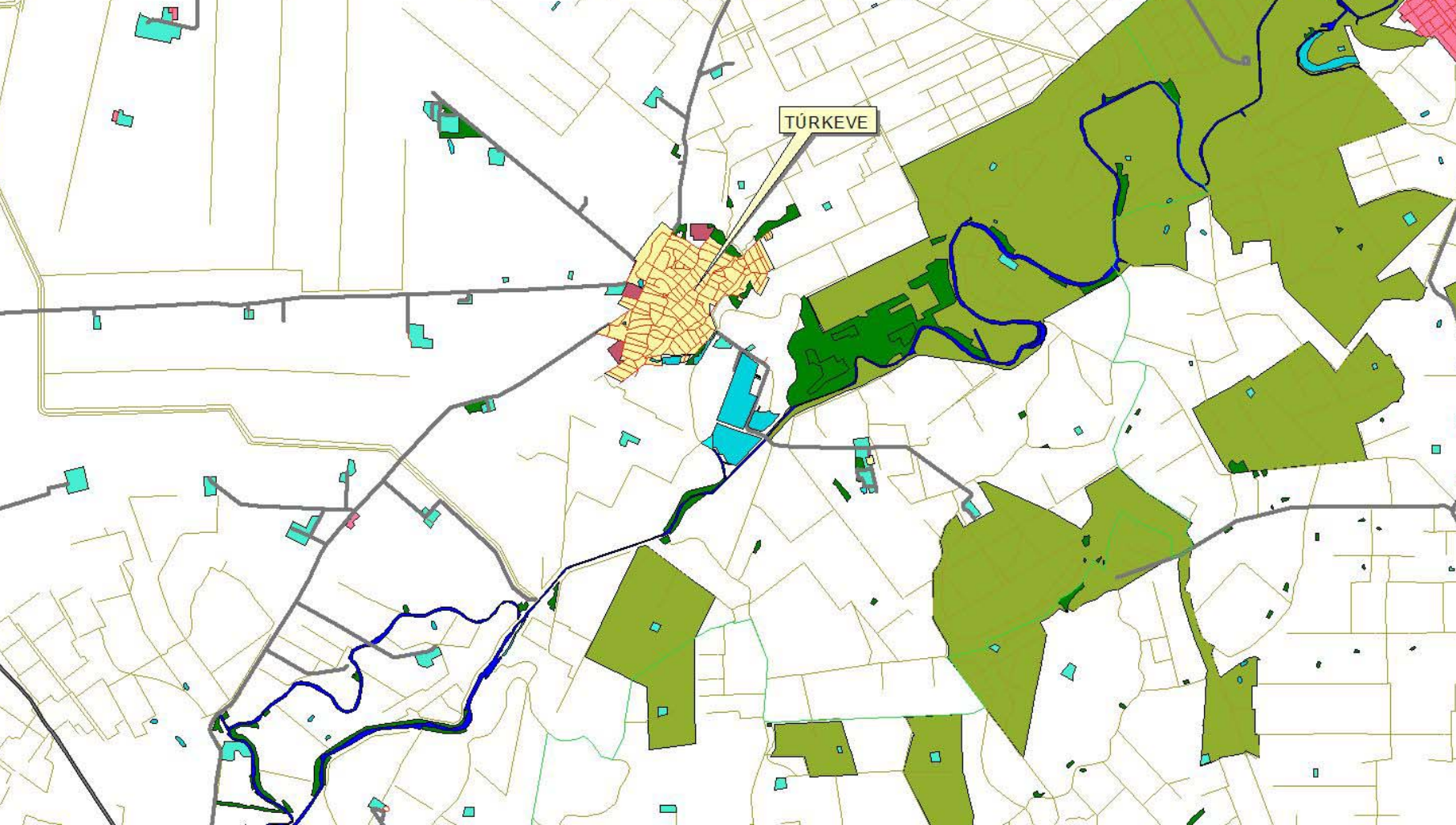
- *Túrkeve elhelyezkedése*

- *Túrkeve környéke*

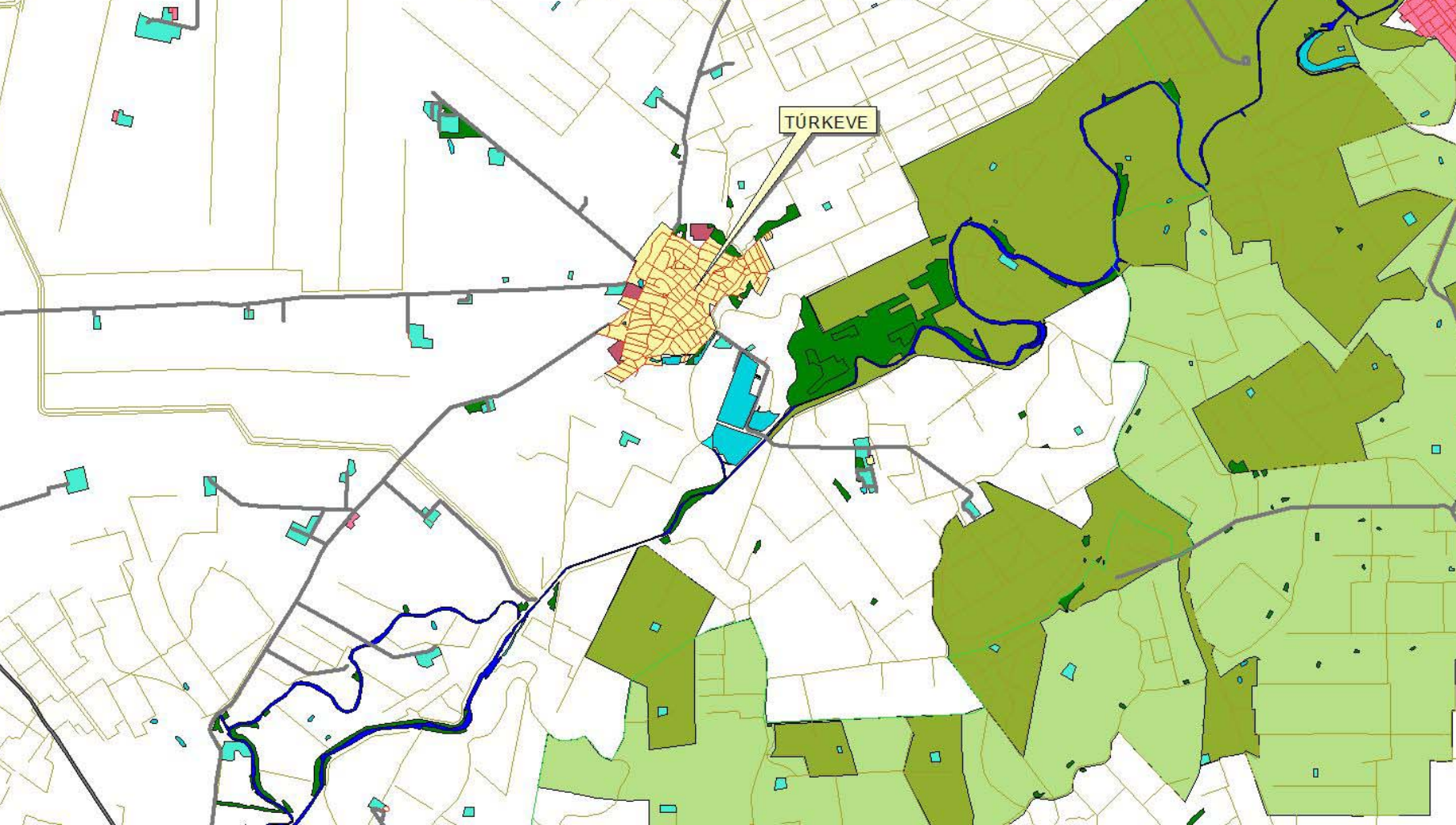

TÚRKEVE

- *Országos védett területek*

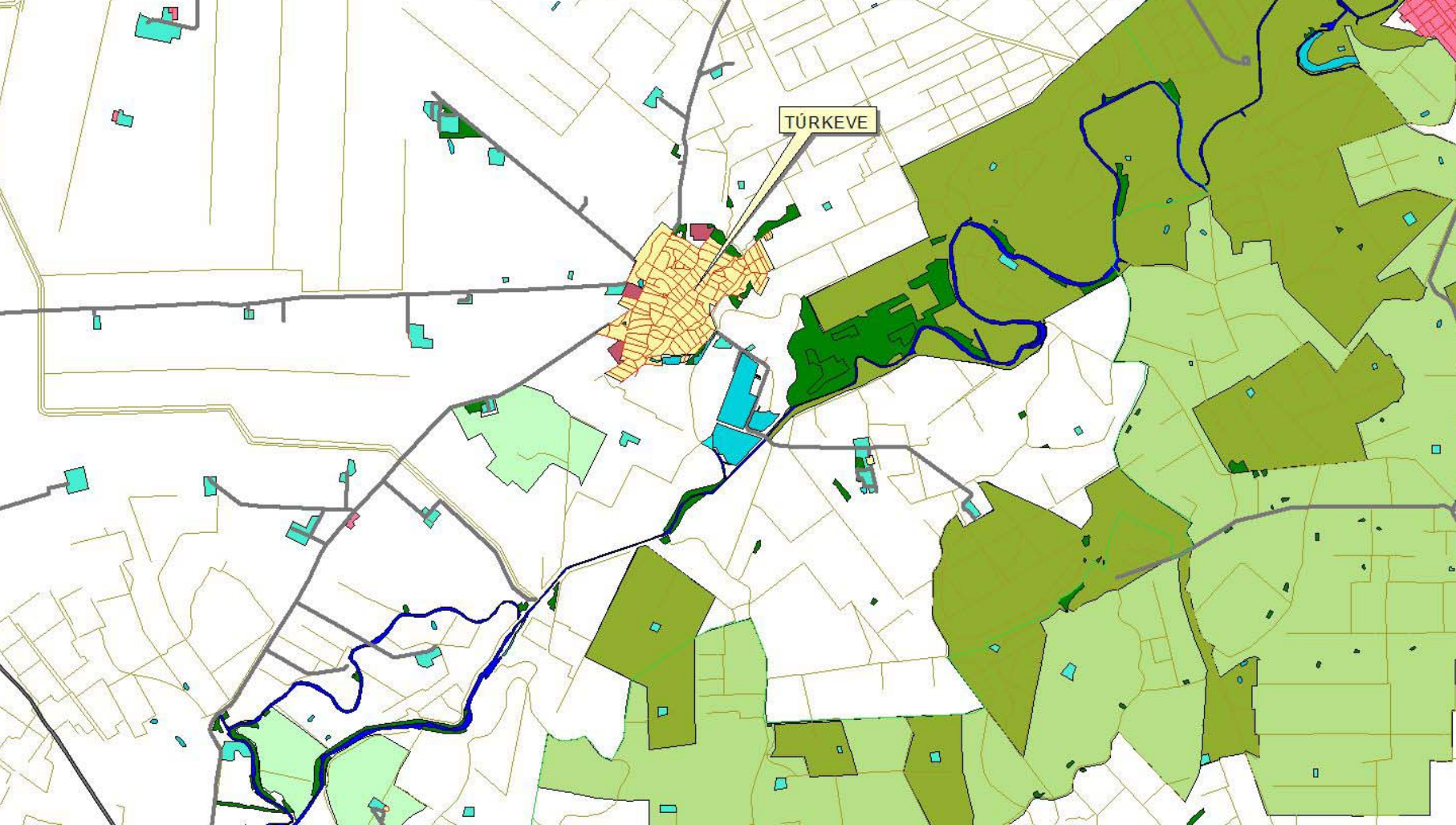

ATE AC MTK T... .. C... P... B...

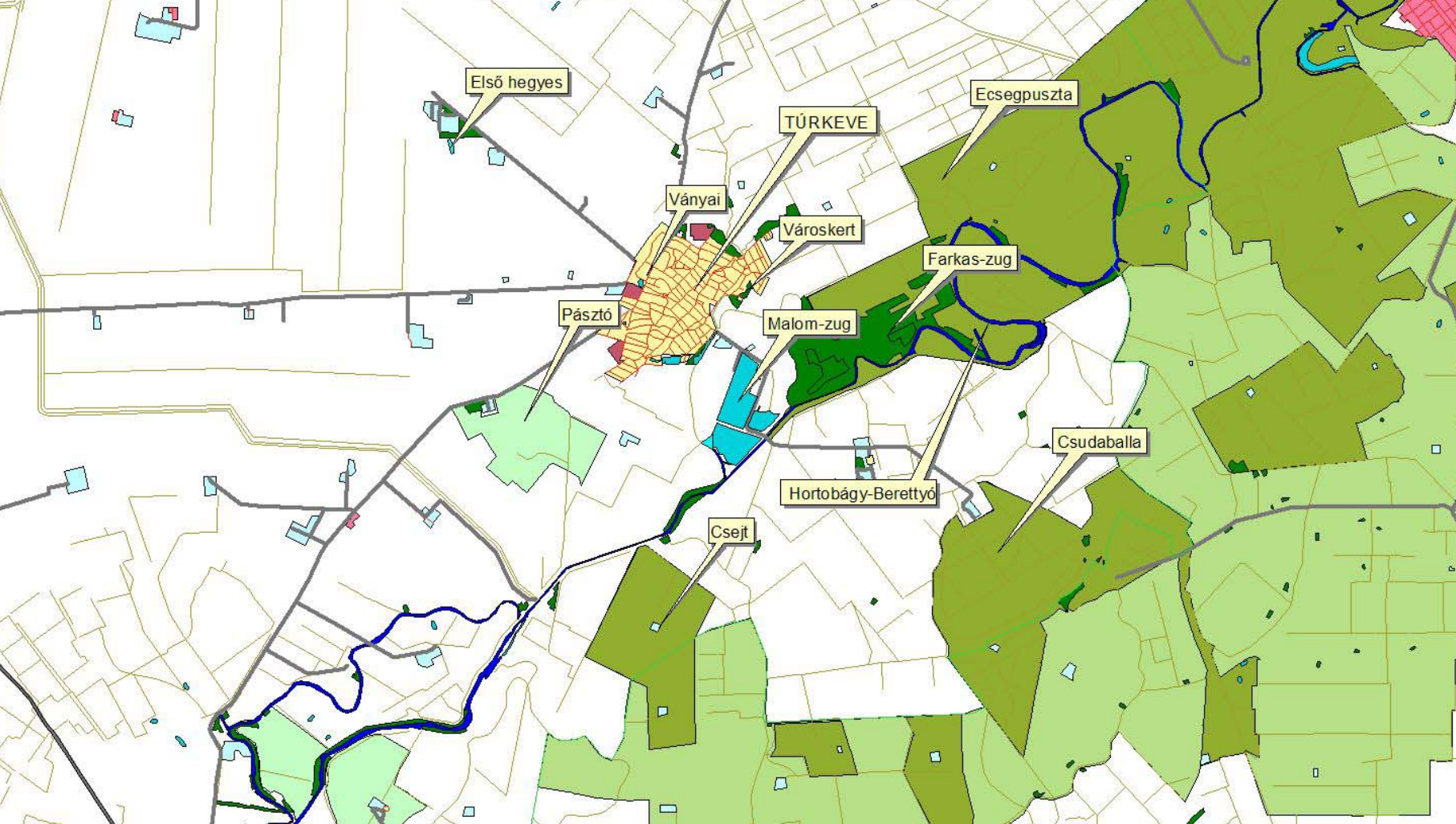
- *Országos védett területek+ SPA*

- *Országos védett területek+ SPA + SAC*

- Vizsgált területek*

3. madárvédelmi formák

- **Madárvédelmi formák**
(*hagyományos madárvédelem, intenzív madárvédelem*)
 - **Parlagi sas, békászósas, kerecsen**
 - **Fehér gólya**
 - **Túzok**
 - **Szalakóta**
 - **Kékvércse**
 - **Ugartyúk**
 - **Székicsér**
 - **Üрге**
- **Pályázatom fő témája: a holisztikus megközelítésű tájhasználat megvalósítása**

3. madárvédelmi formák - folytatás

- „A természet hatalmas, az ember kicsi. Az emberi élet jellege és színvonala mindig az ember és a természet viszonyától függött; attól, hogy mennyire volt képes megérteni az ember a természetet, és erőit saját hasznára fordítani. Minden faj fennmaradása azon múlik, milyen mértékben képes alkalmazkodni a környezetéhez. Minden más élő fajhoz hasonlóan az embernek is ahhoz a világhoz kellett alkalmazkodnia, amelyben született.”
(Szent-Györgyi Albert: Az őrült majom)
- A Túrkevei Tájrehabilitációs Térségfejlesztési Program komplex módon próbálja a kistáj sajátos természeti, társadalmi problémáit orvosolni. Ehhez filozófiánk szerint olyan ágazatilag egymásba integrált, táji adottságokat figyelembe vevő egymásra építkező rendszerre van szükség, ami a táj és a település-fenntartás céljait leginkább szolgálja önsegítő módon, hosszú távon. Ebből adódóan a megoldási javaslatok *szervesen kapcsolódnak egymáshoz, azok egymásra épülve, egymás részeként akár egymás céljait, elemeit megvalósítva valósulnak meg, tehát minden eleme, része mindennek.*
- *Javaslatként egy dolgot fogalmaz meg: NEM madárvédelmi formákra, hanem fenntartható, bölcs tájhasználatra van szükség!*

*Köszönöm a
figyelmüket!*